

Zbirka odločb sodne prakse

Zadeva C-83/14

**ČEZ Razpredelenie Bulgarija AD
proti
Komisija za zaščita ot diskriminacija**

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo l'Administrativen sad Sofia-grad)

„Direktiva 2000/43/ES — Načelo enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost — Mestne četrti, v katerih večinoma živijo osebe romskega porekla — Namestitev števecv za električno energijo na stebrih, ki so del električnega omrežja, napeljanega po zraku, na višini od šest do sedem metrov — Pojma ‚neposredna diskriminacija‘ in ‚posredna diskriminacija‘ — Dokazno breme — Morebitna upravičenost — Preprečevanje posegov v števecv za električno energijo in nezakonitih priklopov — Sorazmernost — Splošnost ukrepa — Žaljiv in stigmatizirajoč učinek ukrepa — Direktivi 2006/32/ES in 2009/72/ES — Nemožnost končnega uporabnika za nadzor svoje porabe električne energije“

Povzetek – Sodba Sodišča (veliki senat) z dne 16. julija 2015

1. *Pravo Evropske unije — Načela — Enako obravnavanje — Enako obravnavanje oseb ne glede na raso ali narodnost — Direktiva 2000/43 — Področje uporabe — Namestitev števca za električno energijo pri končnem uporabniku, ki je pripomoček, neločljivo povezan z navedeno dobavo električne energije — Vključitev*

(Direktiva Sveta 2000/43, člen 3(1)(h))

2. *Pravo Evropske unije — Načela — Enako obravnavanje — Enako obravnavanje oseb ne glede na raso ali narodnost — Direktiva 2000/43 — Diskriminacija, ki temelji na narodnosti — Pojem — Manj ugodna obravnava, ki izhaja iz kolektivnega ukrepa, ki se nanaša na osebe neke narodnosti, ampak vpliva tudi na osebe, ki niso te narodnosti — Vključitev*

(člen 13 ES; Listina o temeljnih pravicah Evropske unije, člen 21; Direktiva Sveta 2000/43, šestnajsta uvodna izjava, členi 1, 2(1), in 3(1))

3. *Vprašanja za predhodno odločanje — Pristojnost Sodišča — Meje — Preizkus združljivosti nacionalnega prava s pravom Unije — Izključitev — Predložitev vseh elementov razlage, ki se nanaša na pravo Unije, nacionalnemu sodišču — Vključitev*

(člen 267 PDEU)

4. *Pravo Evropske unije — Načela — Enako obravnavanje — Enako obravnavanje oseb ne glede na raso ali narodnost — Direktiva 2000/43 — Nacionalna ureditev, ki zahteva poseg v pravice ali legitimne interese za ugotovitev obstoja neposredne ali posredne diskriminacije, ki temelji na rasi ali narodnosti — Nedopustnost*

(Direktiva Sveta 2000/43, člena 2(1) in (2)(a) in (b), in 3(1))

5. *Vprašanja za predhodno odločanje — Pristojnost Sodišča — Meje — Opredelitev predmeta vprašanja*

(člen 267 PDEU)

6. *Pravo Evropske unije — Načela — Enako obravnavanje — Enako obravnavanje oseb ne glede na raso ali narodnost — Direktiva 2000/43 — Nacionalni ukrep, ki se nanaša na neposredno diskriminacijo — Merila — Presoja s strani nacionalnega sodišča — Dokazno breme*

(Direktiva Sveta 2000/43, člena 2(2)(a), in 8(1))

7. *Pravo Evropske unije — Načela — Enako obravnavanje — Enako obravnavanje oseb ne glede na raso ali narodnost — Direktiva 2000/43 — Nacionalni ukrep, ki je posredno diskriminatoren — Določba, merilo ali praksa, ki je na videz nevtralna in lahko povzroča posebno neugoden položaj — Pojem*

(Direktiva Sveta 2000/43, člen 2(2)(a) in (b))

8. *Pravo Evropske unije — Načela — Enako obravnavanje — Enako obravnavanje oseb ne glede na raso ali narodnost — Direktiva 2000/43 — Nacionalni ukrep, ki je posredno diskriminatoren — Utemeljitev z uresničevanjem legitimnih ciljev — Dopustnost — Zahteva — Presoja nacionalnega sodišča — Merila*

(Direktiva Sveta 2000/43, člen 2(2)(b))

1. Ker ni sporno, da dobava električne energije spada pod člen 3(1)(h) Direktive 2000/43 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost, je treba to določbo razlagati tako, da namestitev števca za električno energijo pri končnem uporabniku, ki je pripomoček, neločljivo povezan z navedeno dobavo, spada na področje uporabe te direktive in je treba pri njej spoštovati načelo enakega obravnavanja, določenega v tej direktivi.

(Glej točko 43.)

2. Izraz „diskriminacija na podlagi narodnosti“ v smislu Direktive 2000/43 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost in zlasti njenih členov 1 in 2(1) je treba razlagati tako, da se v okoliščinah, v katerih so vsi števci za električno energijo v mestni četrti, v kateri večinoma živijo prebivalci romskega porekla, nameščeni na stebrih, ki so del električnega omrežja, napeljanega po zraku, na višini od šest do sedem metrov, medtem ko so taki števci v drugih četrtih nameščeni na višini pod dvema metroma, navedeni izraz uporablja ne glede na to, ali navedeni kolektivni ukrep vpliva na osebe neke narodnosti ali na osebe, ki niso navedene narodnosti in se skupaj s prvimi obravnavajo manj ugodno ali so postavljene v posebno neugoden položaj, ki izhaja iz tega ukrepa.

Glede na cilj Direktive 2000/43 in narave pravic, ki jih ta štiti, namreč njenega področja uporabe ni mogoče opredeliti ozko in se načelo enakega obravnavanja, na katerega se navedena direktiva sklicuje, ne uporablja za določeno skupino oseb, ampak se uporablja na podlagi razlogov iz njenega člena 1.

Taka razlaga je poleg tega podprta z uvodno izjavo 16 in s členom 3(1) te direktive, v skladu s katerima zaščita pred diskriminacijo na podlagi rase ali narodnosti, ki jo ta zagotavlja, velja za „vse“ osebe.

Podprta je tudi z besedilom člena 13 ES, ki je po spremembi postal člen 19 PDEU in je pravna podlaga za Direktivo 2000/43, ki daje Uniji pristojnost, da sprejme ustrezne ukrepe za boj proti diskriminaciji, med drugim na podlagi rase in narodnosti, in z načelom prepovedi diskriminacije na podlagi rase in etničnega porekla, določenim v členu 21 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah, katerega konkretni izraz je navedena direktiva na stvarnih področjih, ki jih ureja.

(Glej točke od 56 do 58, 60 in točko 1 izreka.)

3. Glej besedilo odločbe.

(Glej točko 62.)

4. Direktivo 2000/43 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost, zlasti določbe njenega člena 2(1) in (2)(a) in (b), je treba razlagati tako, da nasprotuje nacionalni določbi, v skladu s katero mora za to, da bi bilo mogoče ugotoviti obstoj neposredne ali posredne diskriminacije na podlagi rase ali narodnosti na področjih, ki jih obsega člen 3(1) te direktive, manj ugodno obravnavanje ali posebno neugoden položaj, na katerega se sklicujeta navedeni točki (a) in (b), zajemati poseg v pravice ali legitimne interese.

(Glej točko 69 in točko 2 izreka.)

5. Glej besedilo odločbe.

(Glej točki 71 in 104.)

6. Člen 2(2)(a) Direktive 2000/43 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost je treba razlagati tako, da ukrep v skladu s katerim so vsi električni števeci v mestni četrti, v kateri večinoma živijo prebivalci romskega porekla, nameščeni na stebrih, ki so del električnega omrežja, napeljanega po zraku, na višini od šest do sedem metrov, medtem ko so taki števeci v drugih mestnih četrtih nameščeni na višini pod dvema metroma, pomeni neposredno diskriminacijo v smislu te določbe, če se izkaže, da je bil navedeni ukrep sprejet in/ali ohranjen iz razlogov, povezanih z narodnostjo, ki je skupna večjemu delu prebivalcev zadevne mestne četrti, kar mora presoditi predložitveno sodišče ob upoštevanju vseh upoštevnihih okoliščin zadeve ter pravil v zvezi s prevalitvijo dokaznega bremena iz člena 8(1) navedene direktive.

Čeprav mora oseba, ki meni, da ji je bila storjena krivica, ker ni bilo uporabljeno načelo enakega obravnavanja, najprej dokazati dejstva, iz katerih je mogoče sklepati, da je prišlo do neposredne ali posredne diskriminacije, pa je treba pri dokazovanju takih dejstev zagotoviti, da zavrnitev tožene stranke, da predloži informacije, ne ogrozi doseganja ciljev Direktive 2000/43.

(Glej točke 60, 78, 91 in točko 3 izreka.)

7. Člen 2(2)(b) Direktive 2000/43 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost je treba razlagati tako, da:

- ta določba nasprotuje nacionalni določbi, v skladu s katero mora posebno neugoden položaj, zato da bi obstajala posredna diskriminacija na podlagi rase ali narodnosti, nastati zaradi rase ali narodnosti;
- pojem „na videz nevtralna“ določba, merilo ali praksa v smislu navedene določbe pomeni določbo, merilo ali prakso, ki so oblikovani ali se uporabljajo na videz nevtravno, to pomeni ob upoštevanju dejavnikov, ki so različni od varovane lastnosti in ji niso enakovredni;
- pojem „posebno neugoden položaj“ v smislu iste določbe ne označuje težkih, očitnih ali posebno velikih primerov neenakosti, ampak pomeni, da so zlasti osebe neke rase ali narodnosti zaradi zadevne določbe, merila ali prakse v neugodnem položaju;
- če štejemo, da ukrep v skladu s katerim so vsi električni števcji v mestni četrti, v kateri večinoma živijo prebivalci romskega porekla, nameščeni na stebrih, ki so del električnega omrežja, napeljanega po zraku, na višini od šest do sedem metrov, medtem ko so taki števcji v drugih mestnih četrtih nameščeni na višini pod dvema metroma, ne pomeni neposredne diskriminacije v smislu člena 2(2)(a) navedene direktive, tak ukrep lahko načeloma v smislu točke (b) navedenega člena 2(2) pomeni na videz nevtravno prakso, ki vodi do posebno neugodnega položaja za osebe neke narodnosti glede na druge osebe.

(Glej točki 60 in 109 ter točko 4 izreka.)

8. Člen 2(2)(b) Direktive 2000/43 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost, je treba razlagati tako, da je lahko ukrep v skladu s katerim so vsi števcji za električno energijo v mestni četrti, v kateri večinoma živijo prebivalci romskega porekla, nameščeni na stebrih, ki so del električnega omrežja, napeljanega po zraku, na višini od šest do sedem metrov, medtem ko so taki števcji v drugih četrtih nameščeni na višini pod dvema metroma, objektivno upravičen zaradi zagotavljanja varnosti električnega omrežja in ustreznega evidentiranja porabe električne energije le pod pogojem, da navedeni ukrep ne prekorači tistega, kar je ustrezno in nujno za uresničitev teh legitimnih ciljev, in da povzročene neprijetnosti niso čezmerne glede na tako zastavljene cilje. To ne velja, če se ugotovi, kar mora preveriti predložitveno sodišče, bodisi da obstajajo druga ustrezna in manj omejujoča sredstva za doseg navedenih ciljev bodisi – in če taka druga sredstva ne obstajajo – da navedeni ukrep čezmerno posega v legitimni interes končnih uporabnikov električne energije, ki živijo v zadevni četrti, v kateri večinoma živijo prebivalci romskega porekla, za dostop do dobave električne energije pod pogoji, ki nimajo žaljivega ali stigmatizirajočega učinka in ki jim omogočajo reden nadzor nad svojo porabo električne energije.

(Glej točki 60 in 128 ter točko 4 izreka.)